

Ραδιοφώνου εγκώμιον.

Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού.

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που πίστεψαν πως η ραγδαία διάδοση της εικόνας και ιδιαίτερα της διαδικτυακής εικόνας, θα σήμαινε την έκδοση ληξιαρχικής πράξης θανάτου δύο βασικών, μέχρι πρότινος, παραγόντων της κοινωνικής ζωής του σύγχρονου κόσμου: του έντυπου λόγου (βιβλίου και εφημερίδων) και του ραδιοφώνου. Όσον αφορά το πρώτο, τα πράγματα όντως δυσκόλεψαν. Ο έντυπος λόγος καταβάλλει όντως έναν σκληρό αγώνα ώστε να κρατήσει μία αξιοπρεπή θέση στην καθημερινότητα, ιδιαίτερα των νεότερων γενεών. Όσον αφορά όμως το δεύτερο, το ραδιόφωνο, η πραγματικότητα ανέτρεψε τις προβλέψεις. Παγκοσμίως, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί διατήρησαν το κοινό τους και μάλιστα, μέσω του διαδικτυακού ραδιοφώνου, διεκδικούν σημαντικό μερίδιο στο θηριώδες πλέον διαδικτυακό σύμπαν.

Πάντα μιλούσαν για την μαγεία του ραδιοφώνου, αυτή την ανεξήγητη έλξη που από την πρώτη στιγμή που εφευρέθηκε εκείνη η πρώτη περίεργη συσκευή που έμοιαζε με κουτί με κουμπιά, μαγνήτισε εκατομμύρια ακροατών που το τοποθέτησαν στο κέντρο της οικογενειακής ζωής και έφτασαν να ρυθμίζουν το καθημερινό τους πρόγραμμα βάσει των ραδιοφωνικών εκπομπών. Η επίδρασή του ήταν γνωστή, αποκαλύ-

φθηκε όμως πλήρως στην περίπτωση του Όρσον Ουέλς, όταν, το 1938, μία ραδιοφωνική εκπομπή του με τίτλο «Ο πόλεμος των κόσμων», «έβγαλε» στους δρόμους χιλιάδες Αμερικανούς, που πίστεψαν πως ο πλανήτης δέχεται εισβολή από Αρειανούς. Υπολογίζεται πως από τα 6.000.000 ακροατές που παρακολούθησαν την εκπομπή από το ραδιοφωνικό κανάλι CBS, τα 3.000.000 το πίστεψαν και σχεδόν οι μισοί από αυτούς εγκατέλειψαν τα σπίτια τους πανικόβλητοι.

Το ραδιόφωνο είναι η κατεξοχήν συσκευή του ήχου. Ίσως στο γεγονός αυτό θα πρέπει να αναζητηθεί και η πηγή της γοητείας του. Ο ήχος είναι συνυφασμένος με την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους. Είναι ο δεσμός του ανθρώπου με το περιβάλλον, ακόμη και όταν η οπτική σχέση εξαφανίζεται λόγω του σκότους της νύχτας. Είναι ο δεσμός του ανθρώπου με τον σύντροφο και τον συμπολεμιστή του, όταν ήχοι μεταφέρουν μηνύματα και προειδοποιήσεις. Είναι η επιβεβαίωση πως υπάρχει ζωή. Στο μυαλό του πρωτόγονου ανθρώπου η σιωπή είναι ύποπτη και η έλλειψη ήχου οδηγεί στον πανικό της «νέκρας».

Συναρπαστικότερη διάσταση όμως του ήχου και κατ' επέκταση του ραδιοφώνου, είναι η δυνατότητα του να ενεργοποιεί τη φαντασία. Έτσι, ο ακροατής γίνεται συγχρόνως και θεατής της ίδιας του της ψυχής μέσω των συνειρμών που κάνει και μέσω της ανάγκης να οπτικοποιήσει την πηγή του ήχου και της ομιλίας. Ο ακροατής της ραδιοφωνικής φωνής σχετίζεται ακουστικά αλλά και οπτικά με αυτόν που του μιλά. Ακούει κυριολεκτικά έναν δικό του άνθρωπο. Η χροιά της φωνής γίνεται μέρος του μικρόκοσμου του. Και κάτι επίσης αξιοσημείωτο: τα μάτια του ακροατή δεν παγιδεύονται αλλά μένουν ελεύθερα και διατηρούν την επαφή με τον φυσικό χώρο και τους ανθρώπους. Αρκεί κανείς να δει φωτογραφίες της δεκαετίας του '20 και του '30, όταν η οικογένεια είναι συγκεντρωμένη γύρω από έναν δέκτη ραδιοφώνου. Τα μέλη της οικογένειας ακούν αλλά και κοιτάζονται μεταξύ τους, επικοινωνούν και σχολιάζουν με τα μάτια, σχετίζονται. Αντίθετα, ο τηλεθεατής απομονώνεται από το περιβάλλον του. Η ομιλούσα τηλεοπτική κινηματογραφική η διαδικτυακή εικόνα τον απορροφά εντελώς και παγιδεύει ακοή και όραση ολοκληρωτικά, με μοναδική εξαίρεση τις δημόσιες προβολές αθλητικών γεγονότων όπου η κοινή αγάπη για την ομάδα ενώνει.

Ας ακολουθήσουμε λίγο την εξέλιξη του ραδιοφώνου:

Από το 1895, όταν ο πατέρας του ραδιοφώνου Γουλιέλμος Μαρκόνι κατόρθωσε να μεταδώσει ηχητικά κύματα μορς δια μέσω των ερτζιανών κυμάτων μέχρι και την εμφάνισή της τηλεόρασης, το ραδιόφωνο αποτελούσε το μοναδικό και αδιαμφισβήτητο μέσο μαζικής επικοινωνίας. Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος επιτάχυνε την εξέλιξη του, κυρίως για στρατιωτικούς λόγους και για την εκπαίδευση των χειριστών της ασύρματης επικοινωνίας. Μερικά χρόνια αργότερα αποτέλεσε μία συναρπαστική και καινούργια εμπειρία για τους ανθρώπους: εκμηδένισε τις αποστάσεις, ευνόησε την επικοινωνία, έδωσε τεράστιες δυνατότητες στην πολιτιστική ανάπτυξη, μεγάλες ευκαιρίες στην ενημέρωση και στην ψυχαγωγία του κοινού. Το ραδιόφωνο, στην εξέλιξη του, γέμισε τον κόσμο από ήχους φωνές και μουσική.

Μέχρι την δεκαετία του '30, το ραδιόφωνο, τουλάχιστον στις προηγμένες Ευρωπαϊκές χώρες και την Αμερική, θεωρείται πλέον μέσον μαζικής διασκέδασης. Στη Βρετανία, για παράδειγμα, το 1931 υπολογίζεται πως υπήρχαν περί τα 2 εκατομμύρια ραδιοφωνικοί δέκτες, ενώ την ίδια περίοδο στην Ελλάδα υπολογίζονται μόλις στους πεντακόσιους. Η αύξησή τους όμως είναι ραγδαία. Το ραδιόφωνο είναι το πρώτο μέσον που ένωσε πολιτισμός μέσω των διαφορετικών μουσικών παραδόσεων, καθιέρωσε τους πρώτους αληθινά παγκόσμιους σταρ της μουσικής και δημιούργησε τις προϋποθέσεις δημιουργίας μιας παγκόσμιας κοινότητας.

Με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η ραδιοφωνική ακρόαση προσέφερε στιγμές μοναδικού μεγαλείου. Τα ραδιοφωνικά διαγγέλματα μεγάλων ηγετών, με κορυφαία εκείνα του Ουίνστον Τσώρτσιλ και του Σαρλ ντε Γκολ, αποτελούν κορυφαίες στιγμές της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας πολιτικής ιστορίας. Τέτοιες στιγμές επιφύλαξε το ραδιόφωνο και στους Έλληνες ακροατές. Παράδειγμα, το πρώτο ανακοινωθέν της κηρύξεως του ελληνο-ιταλικού το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940 και το τελευταίο διάγγελμα του ελεύθερου ραδιοφωνικού σταθμού της Αθήνας λίγο πριν παραδοθεί στους Γερμανούς.

Παραδόξως, η γερμανική κατοχή προσέφερε στο ελληνικό ραδιόφωνο τις προϋποθέσεις τις κατοπινές αναβάθμισής του. Κατά την περίοδο αυτή, πολλοί Γερμανοί, ειδικοί σε θέματα ραδιοφωνίας, άρχισαν να δουλεύουν στις ραδιοφωνικές εγκαταστάσεις του Ζαπείου. Λίγο αργότερα οι Γερμανοί φέρνουν από τη χώρα τους πλήρη δισκοθήκη και προχωρούν στην παραγωγή εκπομπών για τις γερμανικές ένοπλες δυνάμεις. Λίγους μήνες αργότερα, εγκαθίσταται στο κτίριο της οδού Ζαλοκώστα 3 ένας μικρός φορητό πομπός μικρής εμβέλειας και διαμορφώνεται ένα μικρό στούντιο στο ισόγειο του κτιρίου. Αργότερα, δημιουργήθηκε ένας ακόμη σταθμός βραχέων στην Παλλήνη 25kw που τον ονόμασαν

«Ραδιοφωνικό Σταθμό της Μεσογείου». Οι υποδομές αυτές στήριξαν το νεοϊδρυμένο Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας το όποιο, στις 16 Ιουλίου του 1945, ορίστηκε ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.

Το 1980, στη Δυτική Ευρώπη, εγκαινιάζεται η δεκαετία απελευθέρωσης του ραδιοφώνου από το κρατικό μονοπώλιο. Παρά την εισβολή της τηλεόρασης, στη Γαλλία και στη Γερμανία, το ραδιόφωνο θεωρήθηκε ως το καταλληλότερο μέσον για τοπική επικοινωνία. Για την Ελλάδα, το 1987 είναι η χρονιά κατά την οποία εγκαινιάστηκε η ελεύθερη ραδιοφωνία με πρώτο σταθμό τον 984 του Δήμου Αθηναίων.

Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, η Ελλάδα ακολούθησε ένα παγκόσμιο ραδιοφωνικό ρεύμα δημιουργίας θεματικών σταθμών. Δημιουργήθηκαν μουσικοί, αθλητικού, ενημερωτικοί και ψυχαγωγικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί, καθώς και σταθμοί ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, όπως, το 1989, ο πρώτος ελληνικός εκκλησιαστικός ραδιοφωνικός σταθμός, η «Πειραϊκή Εκκλησία».

Σχεδόν 130 χρόνια μετά την ανακάλυψη του, το ραδιόφωνο διατηρεί παγκοσμίως πιστούς ακροατές, γεγονός στο οποίο συμβάλλει και η ευκολία αναμετάδοσης του ραδιοφωνικού σήματος, το οποίο συχνά συνοδεύει άλλες δραστηριότητες του σημερινού πολυάσχολου ανθρώπου.

Πηγή : <https://www.pemptousia.gr/>